

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
**Sivil Toplum Kuruluşları
Eğitim ve Araştırma Birimi**

Ekim 2015

Türkiye’de Sosyal Koruma Harcamaları: 2006-2015

Harcama İzleme Güncelleme Notu

Nurhan Yentürk

STK Eğitim ve Araştırma Birimi tarafından Kamu Harcamalarını İzleme Dizisi kapsamında gençlik, çocuk, engelli, sağlık, sosyal harcamalar, askeri ve iç güvenlik gibi tematik izleme kılavuzları yayınlanmıştır. Kılavuzlarda açıklanan yöntemler kullanılarak üretilen izleme tablolarının yeni veriler yayınlandıkça izlenmesi ve STK’larla ve vatandaşlarla paylaşılması amacıyla harcama izleme güncelleme notları yayınlanmaktadır. Bu güncelleme notu, Sosyal Koruma Harcamalarını İzleme Kılavuzu’nda yer alan harcamalara yönelik var olan bilgilerin üzerine 2014 yılı için gerçekleşme, 2015 kanunlaşan verilerin güncellenmesi amaçlamaktadır. Güncelleme notlarının amacı Kamu Harcamalarını İzleme Dizisi’nin kapsamında kamunun yaptığı harcamaların izlenebilmesi için önerilen izleme formatını kullanarak gerçekleştirilen güncel tabloları STK’lara ve kamu harcamalarını izleyen kişilere sunmaktır.

Gerek kılavuzda gerek bu bilgi notunda, sosyal koruma harcamaların oluşturulmasında AB’nin kullandığı ESSPROS yöntemi yol gösterici olmuştur Uluslararası bir metodolojiyi kullanarak sosyal koruma harcamalarını üretmek, uluslararası bir karşılaştırılma (sınanma) yapma olanağını da sağlamaktadır.

Sosyal Koruma Harcamalarını İzleme Yöntemi ve Kapsam

Sağlık, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, yoksullara yönelik düzenli gelir desteği, sosyal hizmet ve yardımlar gibi harcamaları kapsayan AB (27) ülkelerinin ortalama sosyal koruma harcamalarının GSYH'ya oranı 2006 yılında 25,6 iken 2009 yılında 28,3'e yükselmiş, 2012 yılında ise 28,4 olmuştur (Eurostat, 2014). Avrupa Birliği'nde sosyal koruma harcamalarının hesaplanması ve izlenmesi Avrupa Bütünleştirilmiş Sosyal Koruma İstatistikleri (ESSPROS) çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. AB istatistikleriyle uyum açısından çok önemli adımlar atan TÜİK, 2014 yılından itibaren sosyal koruma harcamaları istatistiklerini yayınlamaya başlamıştır. TÜİK'in ürettiği sosyal koruma harcamaları ile bu çalışma çerçevesinde üretilen veriler arasında bir sonraki bölümde tartışılacak olan küçük farklar bulunmaktadır. Ancak en önemlisi TÜİK'in ürettiği verilerin içinde Banka Vakıf Sandıkları, Dernek ve Vakıflar da yer almakta olduğudur. Bu nedenle harcamaları kamu ve diğer kurumlar olarak ayırtırmak mümkün olmamaktadır. Halbuki, bu çalışmada üretilen kamunun toplam sosyal koruma harcamalarının hesaplanabilmesi ve en az onun kadar, yoksullukla mücadele için gerekli olan sosyal yardım ve sosyal hizmetler kadar işsizlik sigortası, kamu sağlık harcamaları, ödeme gücü olmayanların kamu tarafından karşılanan sağlık harcamaları, sosyal güvenlik kurumlarının harcamaları gibi sosyal korumaya yönelik her alandaki harcamaların bilinmesi, eksik ve zayıflıkların saptanabilmesi, ileriye yönelik politikaların tartışılabilmesi ve gerekli stratejilerin saptanabilmesi açısından kaçınılmazdır.

ESSPROS metodolojisine göre üretilen sosyal koruma istatistiklerinde sosyal koruma harcaması "çeşitli risk ve ihtiyaçlarının yükünü azaltmak üzere hane halklarına yapılan aynı ya da nakdi transferler" dir. ESSPROS yöntemi üretim ile değil yeniden dağıtım ile ilgilidir. Bu yöntemde sosyal koruma harcamaları, yararlanıcının harcanabilir gelirinde bir artışa neden olabilmek üzere sağlanan tüm faydalar (*benefits*) şeklinde tanımlanmaktadır (European Commission, 2012).

Türkiye'de bu kapsamdaki harcamaların hesaplanması açısından en önemli gelişme 5018 sayılı kanun olmuştur. Bu kanun ile genel ve özel bütçe kapsamındaki tüm idarelerin 2004 yılı bütçeleri Analitik Bütçe Sınıflandırması'na göre hazırlanarak kanunlaşmıştır. 2006 yılından itibaren mahalli idareler, sosyal güvenlik kurumları, düzenleyici ve denetleyici kurumlar ve döner sermayeli kuruluşlarda da Analitik Bütçe uygulamasına geçilmiştir (Mutluer, Öner ve Kesik, 2007). Analitik Bütçe Sınıflandırması ekonomik sınıflandırma, fonksiyonel sınıflandırma ve kurumsal sınıflandırma (idareler temelinde sınıflandırma) olmak üzere üç ana gruptan oluşmaktadır. Fonksiyonel sınıflandırma harcamaların amaçlarına göre dağılımını göstermektedir ve bu sınıflandırmanın başlıkları arasında "eğitim", "sağlık hizmetleri" bulunduğu gibi "sosyal güvenlik ve sosyal yardım" harcamaları da bulunmaktadır. İdarelerin harcamalarını fonksiyonel sınıflandırmaya göre yayınlanmaya başlamaları özellikle 2006 yılından itibaren sosyal koruma harcamalarının hesaplanmasında önemli bir aşama olmuştur.

ESSPROS yöntemi ışığında yapılan hesaplama dahil edilmesi gereken idarelerin başında Merkezi Yönetim kapsamındaki kamu idarelerinden fonksiyonel sınıflandırmaya göre "sosyal güvenlik ve sosyal yardım" ve "sağlık hizmetleri" harcamaları yapan idareler gelmektedir. ESSPROS yönteminde kamu sosyal koruma harcamaları hesaplanırken kamunun "Genel Devlet"e dahil olan kurumlar hesaba katılmaktadır. Merkezi Yönetim kapsamındaki idareler dışında Sosyal Güvenlik Kurumu, İşsizlik Sigortası Fonu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu tarafından yapılan harcamalar sosyal koruma harcamaları kapsamındadır. Diğer yandan, ESSPROS yöntemine göre mahalli idarelerin

içerisinden “sosyal güvenlik ve sosyal yardım harcamaları” ve yoksullara yönelik konut üretimi için kamu tarafından yapılan harcamalar da sosyal koruma harcamaları kapsamına dahil edilmelidir. Dikkate alınacak kurumlar arasına münhasıran sosyal hizmet veren kurumlar olacağı gibi (örneğin, sosyal güvenlik ve emeklilik kurumları, sosyal yardım kurumları), sosyal hizmeti bir tamamlayıcı iş olarak yapan kurumların (örneğin Vakıflar Genel Müdürlüğü) sosyal koruma harcamaları da dahil edilmektedir. Ayrıca, harcaması “sosyal güvenlik ve sosyal yardım” başlığı altında tasnif edilmeyen, fakir ailelere kömür yardımı ve SODES (Sosyal Destek Programı) harcamaları gibi sosyal harcamalar da dahil edilmelidir.

Türkiye’de sosyal koruma harcamalarının hesaplanmasında bazı zorluklar ve eksik bilgiler bulunmaktadır. Sosyal koruma harcaması yapan idarelerin kendi aralarında yaptıkları transferler ve dikkate alınması gereken idarelerin hem sayı hem de harcama olarak çok sayıda olması ve kurumların harcamaların alt kalemlerine ilişkin veri ihtiyacının bulunması ESSPROS yöntemini kullanarak Türkiye’nin sosyal koruma harcamalarının hesaplanmasını zorlaştırmaktadır.

Türkiye’de Sosyal Koruma harcamaları 2006-2015

ESSPROS yöntemini kullanarak yapılan çalışmanın sonuçlarına göre de (Yentürk, 2012), Türkiye’de sosyal güvenlik, sağlık, sosyal hizmetler ve sosyal yardımları içine alan sosyal koruma harcamalarının GSYH’ya oranı 2006-2008 döneminde yüzde 11,5 civarında gerçekleşmiştir. Kriz yılı olan 2009 yılında yüzde 13,63 olarak gerçekleşen sosyal koruma harcamaları 2010 yılında yüzde 13,15 ve 2011 yılında yüzde 12,79 olmuştur. Aynı yöntemi kullanarak üretilen ve tüm alt kalemlerin görüldüğü Tablo 1’deki verilere göre, sosyal koruma harcamaları 2012 yılında yüzde 13,41 olmuştur. Bir başka deyişle, 2009-2012 döneminde yüzde 13 oranının üzerine çıkmıştır. 2013’te yüzde 14 ve 2014 yüzde 13,95 ile son iki yılda yüzde bir artış göstermiştir (Tablo 1.A, son satır).

TÜİK’in ürettiği sosyal koruma harcamaları ile bu çalışma çerçevesinde üretilen veriler arasında küçük farklar bulunmaktadır. TÜİK sosyal koruma harcamalarını 2014 yılı için 219.894.000.000 TL olarak hesaplarken bu çalışmada elde edilen harcama 219.932.220.000 TL’dir ancak daha önceki yıllarda TÜİK’in harcama rakamları 3-4 milyar daha yüksek çıkmaktadır. Bazı kamu harcamaları bizim çalışmamızda sosyal koruma kapsamında değerlendirilmemişken TÜİK tarafından dahil edilmiştir. Örneğin ESSPROS eğitim harcamalarını sosyal koruma harcamalarına dahil etmemektedir o nedenle eğitime destek olarak yorumlanabilecek olan YURTKUR ve MEB bazı harcamaları bizim çalışmamızda yer almazken, TÜİK tarafından sosyal koruma harcamalarına dahil edilmiştir. Daha önemlisi, TÜİK’in ürettiği verilerin içinde Banka Vakıf Sandıkları, Dernek ve Vakıflar da yer almaktadır. Bu nedenle harcamaları kamu ve diğer kurumlar olarak ayırtırmak mümkün olmamaktadır.

TABLO 1A: 2006-2015, Sosyal Koruma Harcamalarını İzleme Tablosu, Genel Devlet, bin TL

	2006 GERÇEKLEŞEN	2007 GERÇEKLEŞEN	2008 GERÇEKLEŞEN	2009 GERÇEKLEŞEN	2010 GERÇEKLEŞEN	2011 GERÇEKLEŞEN	2012 GERÇEKLEŞEN	2013 GERÇEKLEŞEN	2014 GERÇEKLEŞEN	2015 KAMU KALAN
A: MERKEZİ YÖNETİM " SOSYAL GÜVENLİK VE SOSYAL YARDIM" HARCAMALARI										
BAŞBAKANLIK								14.128	92.000	22.000
HAZNE MÜSTEŞARLIĞI	658.061	807.545	1.022.169	1.018.575	1.176.290	1.428.647	1.543.074	1.822.384	1.813.688	2.350.000
İşsizlik Sigortası Fonuna Devlet Katkısı (2013'ten itibaren ÇSOB içinde)	698.961	807.545	1.022.169	1.018.575	1.176.290	1.428.647	1.543.074			
Bireysel Emeklilik için Devlet Katkısı								1.822.384	1.813.688	2.350.000
AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI					633.253	2.554.280	2.877.792	1.592.020	644.568	780.854
MILLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI	11.033	10.442	11.096	12.127	11.194	8.290	3.078	942	743	4.067
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI										54.179
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI	4.327	5.245	4.341	7.463	5.542	6.403	6.723	6.989	8.370	11.074
MALİYE BAKANLIĞI	11.902.882	7.267.801	9.315.255	19.950.445	24.191.830	31.803.645	32.568.573	36.744.454	41.214.906	46.448.818
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI	12.856.272	25.823.450	25.849.685	32.907.174	31.054.338	21.504.619	27.931.360	29.254.115	32.367.596	30.040.040
İşsizlik Sigortası Fonuna Devlet Katkısı (2013'ten itibaren ÇSOB içinde)								1.822.384	1.813.688	2.350.000
ÖZÜRLÜLER İDARESİ BAŞKANLIĞI	2.458	3.321	2.875	3.423	3.586	7.224				
SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	1.843	2.499	2.612	4.237	249.664	161.797				
SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK EĞİTİM KURUMU G. M.	426.912	603.200	1.056.174	1.783.688	2.516.762	3.424.709				
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI							11.108.308	16.090.124	15.734.099	17.795.555
Ödeme Gücü Olmayanların GSS Primi							418.699	3.456.074	7.563.732	6.277.409
SYDT'ya transferler					237.000	111.000	125.000	265.000	300.000	100.000
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI	45.911	88.332	26.344	29.438	8.728		9.319	11.278	2.877	13.804
GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI							4			
BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI	225.667	215.825	253.354	244.884	3.039					5.567
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI										
FAKİRLERE KÖMÜR YARDIMLARI (TKİ ve TTK)	252.080	267.862	337.318	252.000	486.219	225.000	31.799	432.374	593.535	777.000
SOSES			42.000	91.956	150.027	194.630	195.868	210.000	220.000	220.000
GENEL BÜTÇELİ KURUMLAR	26.387.444	35.095.722	37.923.123	56.305.410	60.490.472	61.145.715	76.277.813	86.170.425	92.757.318	98.471.112
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	75.141	120.784	119.885	108.610	36.129	41.571	47.480	49.497	59.237	60.573
GAP İDARESİ, İnsani ve Sosyal Gelişim G. Koordinatörü	2.510	2.947	7.083	5.357	6.926	8.759	9.001	9.502	10.626	11.500
ÖZEL BÜTÇELİ KURUMLAR	77.651	123.731	126.988	113.967	43.055	50.330	56.481	58.999	69.863	72.873
MERKEZİ YÖNETİM "SOSYAL GÜVENLİK VE SOSYAL YARDIM" HARCAMALARI TOPLAMI	26.465.095	35.219.453	38.050.091	56.419.377	60.533.527	61.196.045	76.334.294	86.229.424	92.827.181	98.543.185
1: MERKEZİ YÖNETİM SOSYAL KORUMAYA HARCAMALARI TOPLAMI (SGK'ya Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan; SYDT'ya Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan; İşsizlik Sigortası Fonu'na Hazine'den (2013'ten itibaren ÇSOB'den) yapılan transferler hariç)	1.047.880	1.320.557	1.862.882	2.543.183	3.880.069	6.089.435	19.710.213	12.400.123	12.667.271	15.144.109
B: MERKEZİ YÖNETİM SAĞLIK HARCAMALARI										
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ	271	327	383	602	269	384	174			
BAŞBAKANLIK	461	520	547	634	563	578	603	602	558	701
DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	249	345	262	305	157	319	518	740	826	519
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI										167.320
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	2.007	2.166	2.554	2.793	3.201	3.481	3.802	4.373	4.497	5.138
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI	1.578	1.665	1.748	1.987	1.210	805	1.000	100		
SAĞLIK BAKANLIĞI	8.475.086	10.358.358	11.962.380	14.500.930	14.730.755	17.190.528	4.720.687	4.306.448	3.476.630	2.871.838
Yeni Kart Harcamaları (Sağlık Bakanlığı Harcamaları içindedir)	2.809.888	3.913.000	4.031.000	5.500.000	4.984.189	5.139.880	539.090			
TÜRKİYE KAMU HASTANELERİ KURUMU							5.178.459	7.988.730	9.285.812	9.844.728
TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU							4.314.241	5.861.516	6.815.530	7.373.431
DENİZLİK MÜSTEŞARLIĞI	102	108	120	90	77	83				
ULAŞTIRMA, DENİZCİLİK VE HABERLEŞME BAKANLIĞI							171	204	218	182
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI	56	89	78	94	16	19	0	6		10
SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI	13	37	36	31	34	43				
BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI							31	52	5	77
BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI	76.864	117.430	78.253	49.174	45.047	60.880				
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI						51	3.063	984	1.897	400
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI	10.124	11.130	55.111	87.938	65.662	32.951				
GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI						49.209	77.966	90.971	98.344	143.318
TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU BAŞKANLIĞI	156	184	18	11	9	6	10	9		
DEVLET METEOROLOJİ İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	175	163	207	198	200	169	169	176	172	192
DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	284	232	226	261	289	372				
GENEL BÜTÇELİ KURUMLAR	8.567.426	10.492.054	12.101.923	14.704.948	14.847.489	17.330.879	14.299.974	18.154.911	19.851.809	20.040.532
TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU	277	388	289	310	316	381	392	387	388	419
GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	837	952	1.032	1.369	1.439	1.514				
SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ							1.727	1.805	1.892	2.253
DEVLET OPERA VE BALESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	9	128	178	190	116	229	211	263	288	306
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	7.503	29.740	4.240	24.133	25.260	421	406	385	370	560
HÜDUD VE SAHİLLER SAĞLIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	89.466	33.193	54.648	112.774	159.420	113.816	131.219	134.315	136.272	118.194
KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	1.166	1.641	1.100	1.115	1.126	1.138	1.177	1.258	1.336	1.548
DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ							486	506	625	815
TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU							13.832	25.431	53.293	73.556
TÜRKİYE ATOM ENERJİSİ KURUMU	111	82	57	48	57	8				
YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI	606.660	717.702	788.533	836.963	1.036.896	1.122.177	1.130.881	1.240.725	1.433.984	1.765.685
ÖZEL BÜTÇELİ KURUMLAR	706.029	783.723	850.077	978.812	1.219.632	1.239.684	1.280.331	1.405.075	1.628.447	1.963.336
2: MERKEZİ YÖNETİM SAĞLIK HARCAMALARI TOPLAMI	9.273.455	11.276.377	12.952.000	15.681.760	16.967.121	18.579.562	15.580.305	19.559.386	21.480.256	22.003.868
C: SOSYAL GÜVENLİK KURUMU GİDERLERİ (SSK, Emekli Sandığı, Bağkur)										
SGK DİĞER GİDERLERİ	5.024.732	5.143.521	3.821.974	3.488.277	3.859.388	4.939.858	5.188.000	7.539.000	7.214.000	7.456.000
2022 SAYILI KANUN ÖDEMELERİ (2012'den itibaren ASPB içinde)	1.380.268	1.661.479	1.690.026	2.382.723	2.351.612	2.822.142				
SİGORTA ÖDEMELERİ	44.786.000	52.736.000	59.647.000	68.051.000	79.646.000	92.529.000	106.418.000	120.397.000	136.415.000	152.212.000
SAĞLIK GİDERLERİ	17.676.000	20.045.000	25.404.000	28.863.000	32.556.000	36.542.000	44.151.000	49.938.000	54.908.000	57.073.000
KAMU PERSONELİ SAĞLIK GİDERLERİ (2010'dan itibaren SGK içinde)	2.439.690	2.711.230	2.734.325	3.292.282	794.000	292.762	311.255	338.131	394.611	425.255
3: SGK SOSYAL KORUMA GİDERLERİ	71.306.690	82.297.230	93.297.325	106.077.282	119.487.000	137.125.762	156.068.255	178.216.131	198.929.611	217.166.255
D: İŞSİZLİK SİGORTASI FONU GİDERLERİ										
İŞSİZLİK SİGORTASI FONU GİDERLERİ	376.000	404.000	1.940.000	5.970.000	5.147.000	2.602.802	3.950.740	3.545.000	4.545.000	5.359.000
Fondan GAP için yapılan transferler (Fondan GAP için yapılan transferler hariç)	0	0	1.300.000	4.141.000	3.684.000	965.000	1.335.000	76.000	0	0
4: İŞSİZLİK SİGORTASI FONU SOSYAL KORUMA GİDERLERİ (Fondan GAP için yapılan transferler hariç)	376.000	404.000	640.000	1.829.000	1.483.000	1.607.802	2.615.740	3.469.000	4.545.000	5.359.000
E: SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMAYI TEŞVİK FONU GİDERLERİ										
SOSYAL YARDIMLAŞMA VE D.T. FONU GİDERLERİ	1.389.548	1.413.757	1.797.080	2.365.039	2.025.667	2.622.413	3.099.582	4.038.044	4.351.801	4.691.000
5: SYDTF SOSYAL KORUMA GİDERLERİ	1.389.548	1.413.757	1.797.080	2.365.039	2.025.667	2.622.413	3.099.582	4.038.044	4.351.801	4.691.000
F: MAHALLİ İDARELER SOSYAL KORUMA GİDERLERİ										
MAHALLİ İDARELER "SOSYAL GÜVENLİK VE SOSYAL YARDIM" GİDERLERİ	370.309	460.732	539.068	568.977	881.157	733.048	958.786	1.171.121	1.208.762	1.400.000
MAHALLİ İDARELER SAĞLIK GİDERLERİ	551.814	770.469	764.754	781.787	747.912	919.694	969.618	1.083.815	928.752	1.100.000
6: MAHALLİ İDARELER SOSYAL KORUMA GİDERLERİ	922.123	1.231.201	1.293.822	1.350.764	1.629.069	1.652.742	1.928.384	2.254.336	2.137.514	2.500.000
TOPLAM SOSYAL KORUMA HARCAMALARI (1+2+3+4+5+6)	84.315.696	97.943.122	111.843.200	129.846.928	144.491.926	167.677.716	190.002.479	219.932.220	244.111.453	268.864.232
GSYH	758.390.785	843.178.421	960.534.251	952.558.579	1.098.799.348	1.297.713.210	1.416.786.490	1.567.289.238	1.749.782.267	1.945.000.000
TOPLAM SOSYAL KORUMA HARCAMALARI (1+2+3+4+5+6) / GSYH %	11,12	11,62	11,77	13,63	13,15	12,82	13,41	14,03	13,95	13,72

Kaynak: Bkz. Tablo 1B ve 1C

Bu çalışmada sosyal koruma harcamaları 2006 yılından itibaren izlenmektedir. Harcama verilerini daha geriye götürebilmek için, Kalkınma Bakanlığı tarafından yayınlanan yıllık programlarda yer alan sosyal harcamaların gelişimi dikkate alındığında, 1999 yılında eğitim hariç sosyal harcamaların GSYH'ya oranı yüzde 8'lerden 2003 yılında yüzde 11 civarına yükseldiği görülmektedir. 1999 yılından itibaren artışı anlaşılan sosyal koruma harcamalarını sağlık, sigorta ve emeklilik ödemeleri ve sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar olarak üç alt kalemden incelemek mümkündür (Tablo 1.B ve 1.C). 2014 yılı için sigorta ve emeklilik ödemelerinin GSYH'ya oranının yüzde 8,45; sağlık harcamalarının GSYH'ya oranının yüzde 4,56 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Sosyal hizmetler ve sosyal yardıma yapılan harcamalar ise GSYH'nın yüzde 0,94'ü kalmaktadır. Bu orana, sağlık harcamalarının içinde yer alan ödeme gücü olmayanların genel sağlık sigortası primlerinin oranı olan yüzde 0,36 eklendiğinde, yoksullar için yapılan harcamaların GSYH'ya oranı 2014 yılı için yüzde 1,30 civarına ulaşmaktadır.

TABLO 1.B: Sosyal Koruma Harcamalarının Sosyal Güvenlik, Sosyal Yardım, Sağlık Hizmetlerine Yönelik Dağılımları, bin TL, Özet Tablo										
	2006 GERÇEKLEŞEN	2007 GERÇEKLEŞEN	2008 GERÇEKLEŞEN	2009 GERÇEKLEŞEN	2010 GERÇEKLEŞEN	2011 GERÇEKLEŞEN	2012 GERÇEKLEŞEN	2013 GERÇEKLEŞEN	2014 GERÇEKLEŞEN	2015 KANUNLAŞAN
1.SAĞLIK HARCAMALARI	31.448.379	36.346.132	42.991.671	49.665.312	51.322.849	57.815.975	62.568.578	73.179.632	79.873.819	82.838.923
SGK SAĞLIK HARCAMALARI (Kamu Personeli, Ödeme Gücü Olmayanlar ve SGK diğer harcamaların %30'u dahil)	21.623.110	24.299.286	29.284.917	33.201.765	34.507.816	38.316.719	46.018.655	52.535.831	57.464.811	59.735.055
Ödeme Gücü Olmayanların GSS Primi							3.456.074	7.565.732	6.277.408	6.812.218
SAĞLIK MERKEZİ YÖNETİM (Yeşil Kart dahil)	9.273.455	11.276.377	12.952.000	15.681.760	16.067.121	18.579.562	15.580.305	19.559.986	21.480.256	22.003.868
Yeşil Kart Harcamaları	2.909.800	3.913.000	4.031.000	5.506.000	4.944.199	5.139.860				
SAĞLIK MAHALLİ İDARELER	551.814	770.469	754.754	781.787	747.912	919.694	969.618	1.083.815	928.752	1.100.000
2. SİGORTA VE EMEKLİLİK ÖDEMELERİ	48.679.312	56.740.465	62.962.382	72.321.794	83.830.571	97.594.703	112.665.340	130.965.684	147.823.488	165.140.200
İŞSİZLİK SİGORTASI FONU	376.000	404.000	640.000	1.829.000	1.483.000	1.607.802	2.615.740	3.469.000	4.545.000	5.359.000
SGK SİGORTA ÖDEMELERİ (SGK diğer harcamalarının % 70'i dahil)	48.303.312	56.336.465	62.322.382	70.492.794	82.347.571	95.986.901	110.049.600	125.674.300	141.464.900	157.431.200
HAZİNE (Bireysel Emeklilik için Devlet Katkısı)							1.822.384	1.813.688	2.350.000	
3. SOSYAL HİZMET VE SOSYAL YARDIM	4.188.005	4.856.525	5.889.156	7.859.821	9.338.506	12.267.038	14.768.561	15.786.904	16.414.146	18.885.109
SOSYAL HİZMET VE SOSYAL YARDIM MERKEZİ YÖNETİM	1.047.880	1.320.557	1.862.982	2.543.183	3.880.069	6.089.435	10.710.213	10.577.739	10.863.583	12.794.109
SGK 2022 SAYILI KANUN ÖDEMELERİ (2012'den itibaren Merkezi Hükümet içinde)	1.380.268	1.661.479	1.690.026	2.382.723	2.551.612	2.822.142				
SYDTF	1.389.548	1.413.757	1.797.080	2.365.039	2.025.667	2.622.413	3.099.582	4.038.044	4.351.801	4.691.000
SOSYAL HİZMET VE SOSYAL YARDIM MAHALLİ İDARELER	370.309	460.732	539.068	568.877	881.157	733.048	958.766	1.171.121	1.208.762	1.400.000
TOPLAM (1+2+3)	84.315.696	97.943.122	111.843.209	129.846.928	144.491.926	167.677.716	190.002.479	219.932.220	244.111.453	266.864.232

TABLO 1.C: Sosyal Koruma Harcamalarının Sosyal Güvenlik, Sosyal Yardım, Sağlık Hizmetlerine Yönelik Dağılımları, GSYH %, Özet Tablo										
	2006 % GERÇEKLEŞEN	2007 % GERÇEKLEŞEN	2008 % GERÇEKLEŞEN	2009 % GERÇEKLEŞEN	2010 % GERÇEKLEŞEN	2011 % GERÇEKLEŞEN	2012 % GERÇEKLEŞEN	2013 % GERÇEKLEŞEN	2014 % GERÇEKLEŞEN	2015 % KANUNLAŞAN
1.SAĞLIK HARCAMALARI	4,15	4,31	4,52	5,21	4,67	4,46	4,42	4,67	4,56	4,26
SGK SAĞLIK HARCAMALARI (Kamu Personeli, Ödeme Gücü Olmayanlar ve SGK diğer harcamaların %30'u dahil)	2,85	2,88	3,08	3,49	3,14	2,95	3,25	3,35	3,28	3,07
Ödeme Gücü Olmayanların GSS Primi							0,24	0,48	0,36	0,35
SAĞLIK MERKEZİ YÖNETİM (Yeşil Kart dahil)	1,22	1,34	1,36	1,65	1,46	1,43	1,10	1,25	1,23	1,13
Yeşil Kart Harcamaları	0,38	0,46	0,42	0,58	0,45	0,40				
SAĞLIK MAHALLİ İDARELER	0,07	0,09	0,08	0,08	0,07	0,07	0,07	0,07	0,05	0,06
2. SİGORTA VE EMEKLİLİK ÖDEMELERİ	6,42	6,73	6,62	7,59	7,63	7,52	7,95	8,36	8,45	8,49
İŞSİZLİK SİGORTASI FONU	0,05	0,05	0,07	0,19	0,13	0,12	0,18	0,22	0,26	0,28
SGK SİGORTA ÖDEMELERİ (SGK diğer harcamalarının % 70'i dahil)	6,37	6,68	6,56	7,40	7,49	7,40	7,77	8,02	8,08	8,09
HAZİNE (Bireysel Emeklilik için Devlet Katkısı)								0,12	0,10	0,12
3. SOSYAL HİZMET VE SOSYAL YARDIM	0,55	0,58	0,62	0,83	0,85	0,95	1,04	1,00	0,94	0,97
SOSYAL HİZMET VE SOSYAL YARDIM MERKEZİ YÖNETİM	0,14	0,16	0,20	0,27	0,35	0,47	0,76	0,67	0,62	0,66
SGK 2022 SAYILI KANUN ÖDEMELERİ (2012'den itibaren Merkezi Hükümet içinde)	0,18	0,20	0,18	0,25	0,23	0,22				
SYDTF	0,18	0,17	0,19	0,25	0,18	0,20	0,22	0,26	0,25	0,24
SOSYAL HİZMET VE SOSYAL YARDIM MAHALLİ İDARELER	0,05	0,05	0,06	0,06	0,08	0,06	0,07	0,07	0,07	0,07
TOPLAM (1+2+3)	11,12	11,62	11,77	13,63	13,15	12,92	13,41	14,03	13,95	13,72

Kaynaklar: Yöntem ve ayrıntılı kaynak için bkz. Yentürk, N. (2012)

2006-2014: www.muhasabat.gov.tr, 2105: www.bimko.gov.tr

ASPB, Ödeme Gücü Olmayanların GSS Primleri, SYDTF'ne transferleri, Kamu Personeli Sağlık Giderileri Kalkınma Bakanlığı'ndan yazılı olarak talep edilerek alınmıştır.

Fakülteye Kömür Yardımı: Hazine'den yazılı olarak talep edilerek alınmıştır.

SODES, 2012 yılına kadar www.sodes.gov.tr, 2013 ve sonrası Kalkınma Bakanlığı Yatırım Programları

GAP İDARESİ, İnsani ve Sosyal Gelişme G. Koordinatörü, GAP İdaresi Faaliyet raporları

SGK, Bütçe Gerekçeleri, www.bimko.gov.tr

2022 ödemeleri, 2012 yılına kadar SGK, 2013 yılından sonra ASPB, Faaliyet raporları

İşsizlik Fonu, 2006-2014 Kalkınma Bakanlığı Yıllık Programları, 2015 Kalkınma Bakanlığı'ndan yazılı olarak talep edilerek alınmıştır.

Sosyal Yardımların Dayanma Fonu Giderileri, 2006-2011 sosyalyardimlar.aile.gov.tr, 2012 ve sonrası ASPB Faaliyet Raporları

Son yıllarda yaşanan artışa rağmen, 2014 yılı için, sosyal yardım ve sosyal hizmet harcamasının GSYH'ya oranı yüzde 0,94'tür (Tablo 1.C). 2006 yılında bu harcamanın GSYH'ya oranı yüzde 0,55'tir. Kalkınma Bakanlığı, Yıllık programlardaki bilgilere göre ise bu oran 1999 yılında yüzde 0,37'dir.

Tablo 1.B ve 1.C'de yer verilen bilgiler ışığında, Türkiye'deki sosyal koruma harcamalarının içinde, özellikle sosyal güvenlik kapsamında olan, ya da sigortası olup işsiz kalmış olanlara yönelik harcamaların önemli bir yer tuttuğunu, prim ödememiş yoksul kesime yönelik harcamaların payının ise çok düşük kaldığını söylemek mümkündür. Her ne kadar hızlı bir artış göstermiş olsa da sosyal koruma harcamaları içinde yoksullara yönelik harcamalarının oranı çok düşüktür ve artış hızı yavaştır. Bu yorum Çizim 1'den de 1988-2014 yılları için rahatça çıkarılabilmektedir.

